คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์อนันต์ เกตุวงศ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๓๔-๕๓/๒๕๔๓ **วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๓**

เรื่อง ศาลแขวงตลิ่งชันและศาลแพ่งธนบุรีส่งคำโต้แย้งของจำเลยในคดีแพ่ง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ (กรณีโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐)

ศาลแขวงตลิ่งชันได้มีหนังสือลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๓ ส่งคำโต้แย้งของจำเลย รวม ๑ คำร้อง และศาลแพ่งธนบุรีมีหนังสือลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓ รวม ๑๕ คำร้อง ลงวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๓ รวม ๒ คำร้อง ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๓ รวม ๑ คำร้อง และลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๓ รวม ๑ คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่

คำร้องทั้ง ๒๐ คดี ที่ศาลส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมีข้อเท็จจริงอย่างเดียวกันว่า ผู้ร้องแต่ละคดีเป็นพนักงานของโรงงานสุราบางยี่ขัน บริษัท สุรามหาราษฎร์ จำกัด ถูกฟ้องเป็นจำเลยให้ชำระหนี้ ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ คดีถึงที่สุด โจทก์แต่ละคดีขอออกหมายบังคับคดี และบังคับคดีโดยหักเงินเดือน เงินบำเหน็จ และเงินโบนัสของผู้ร้องตามคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว ต่อมาผู้ร้องถูกเลิกจ้าง แต่จะได้รับเงินค่าชดเชย เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงมีคำสั่งอายัดเงินนี้ และผู้ร้องแต่ละคดียื่นคำร้องต่อศาลขอให้กำหนดจำนวนเงินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะอายัดตามสิทธิเรียกร้องใหม่ และโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ซึ่งกำหนดให้เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดใช้ เงินสงเคราะห์หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวไว้ในมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๒) ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้น ฯ มิให้อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี แต่ให้อยู่ในดุลพินิจของศาล หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีที่จะกำหนดได้ตามสมควร ซึ่งผู้ร้องเห็นว่า การใช้ดุลพินิจของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ ที่บัญญัติว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๒) กำหนดให้เงินลักษณะเดียวกันกับเงินในมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ที่ข้าราชการและลูกจ้างของรัฐบาล

ได้รับไม่ต้องอยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี โดยไม่มีบทบัญญัติให้เป็นดุลพินิจของศาล หรือเจ้าพนักงานบังคับคดี ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ที่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนเงินดังกล่าว จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ ขอให้ศาลส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

เนื่องจากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ (๒) และ (๓) บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น สิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี

(๑) _ _ _ _ _ _ _ _ _ _

(๒) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ และเบี้ยหวัดของข้าราชการ หรือลูกจ้างของรัฐบาล และเงินสงเคราะห์หรือบำนาญที่รัฐบาลได้จ่ายให้แก่คู่สมรสหรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น

(๓) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดใช้ เงินสงเคราะห์หรือเงินรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้างหรือคนงานนอกจากที่กล่าวไว้ใน (๒) ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้น หรือคู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้นเป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร

(๔) _ _ _ _ _ _ _ _ _ _

ในการกำหนดจำนวนเงินตาม (๑) และ (๓) ให้ศาลกำหนดให้ไม่น้อยกว่าอัตราเงินเดือนขั้นต่ำสุดของข้าราชการพลเรือนในขณะนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงฐานะในทางครอบครัวของลูกหนี้ตามคำพิพากษาและจำนวนบุพการีและผู้สืบสันดาน ซึ่งอยู่ในความอุปการะของลูกหนี้ตามคำพิพากษาด้วย”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๐ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่บทบัญญัติมาตรา ๒๘๖ (๓) และวรรคสอง ให้ศาลใช้ดุลพินิจในการกำหนดจำนวนเงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ฯ ของพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การเอกชนที่ไม่ต้อง

อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี ซึ่งต่างกับเงินลักษณะดังกล่าวที่เป็นของข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาล ตามมาตรา ๒๘๖ (๒) ที่ไม่ต้องอยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดีทั้งหมดเลยนั้น ทั้งนี้เพราะข้าราชการหรือลูกจ้างของรัฐบาลมีความแตกต่างจากพนักงานลูกจ้าง หรือคนงานขององค์การที่ไม่ได้เป็นของรัฐอยู่หลายประการ กล่าวคือ ข้าราชการและลูกจ้างของรัฐบาลอยู่ภายใต้วินัยของข้าราชการซึ่งกำหนดถึงพฤติกรรมหลายประการ เช่น ข้าราชการทุกคนจะต้องอุทิศตนให้กับงานของทางราชการอย่างเต็มที่เพียงด้านเดียวจะไปทำงานเพื่อหารายได้ทางอื่นไม่ได้ นอกจากนี้ข้าราชการบางหน่วยมีความเสี่ยงต่อชีวิต เช่น ทหาร และตำรวจ เป็นต้น หากมีการฝ่าฝืนหรือมีพฤติกรรมที่ผิดระเบียบข้อบังคับวินัยและกฎหมาย ข้าราชการจะมีโทษหลายๆ ลักษณะตามความหนักเบาของความผิด เช่น ปลดออก หรือไล่ออก เป็นต้น นอกจากนี้ เงินเดือนของข้าราชการและลูกจ้างของรัฐบาลได้รับในอัตราที่ต่ำมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ดำรงตำแหน่งระดับล่าง ซึ่งมีหนี้สินกันเป็นส่วนใหญ่ สำหรับพนักงานหรือลูกจ้างขององค์การเอกชนมีเงินเดือน ค่าจ้าง และโบนัส รวมกันแล้วนับว่าสูงกว่าของข้าราชการ และผู้บริหารระดับสูงขององค์การเอกชนส่วนใหญ่จะมีเงินเดือน ค่าจ้างสูงกว่าข้าราชการค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญที่บัญญัติไว้ในวรรคสองของมาตรา ๒๘๖ ได้บัญญัติให้ศาลกำหนดจำนวนเงิน ตามมาตรา ๒๘๖ (๑) และ (๓) ให้ไม่น้อยกว่าอัตราเงินเดือนขั้นต่ำสุดของข้าราชการพลเรือนในขณะนั้น และยังให้ศาลคำนึงถึงฐานะในทางครอบครัว จำนวนบุพการี และผู้สืบสันดานที่อยู่ในความอุปการะของลูกหนี้ตามคำพิพากษาของศาลด้วย จึงเห็นได้ว่าแม้จะเป็นการเลือกปฏิบัติแต่ไม่ถือว่าไม่เป็นธรรมต่อผู้ร้อง กล่าวคือ ลูกหนี้ที่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างในองค์การที่ไม่ใช่เป็นราชการก็ยังได้รับการเยียวยาโดยกฎหมายตามมาตรา ๒๘๖ อยู่ไม่น้อย ในขณะเดียวกันก็ให้ความคุ้มครองและให้ความเป็นธรรมทั้งฝ่ายลูกหนี้และเจ้าหนี้อยู่ด้วยในระดับที่น่าจะเป็นที่พอใจของผู้ร้อง หากผู้ร้องจะเป็นลูกหนี้ที่ดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงวินิจฉัยว่า มาตรา ๒๘๖ (๓) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนที่ให้อำนาจศาลใช้ดุลยพินิจอายัดสิทธิเรียกร้องของจำเลย ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

ศาสตราจารย์อนันต์ เกตุวงศ์
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คำวินิจฉัยของ ศาสตราจารย์ ดร. อิสสระ นิติทัณฑ์ประภาศ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๓๔-๕๓/๒๕๔๓ **วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๔๓**

เรื่อง ศาลแขวงตลิ่งชันและศาลแพ่งธนบุรีส่งคำร้องของคู่ความซึ่งโต้แย้งว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

ศาลแขวงตลิ่งชันและศาลแพ่งธนบุรีได้ส่งคำร้องของคู่ความในคดีต่างๆ ซึ่งโต้แย้งว่า มาตรา ๒๘๖ (๓) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีในชั้นบังคับคดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ มายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ศาลแขวงตลิ่งชัน ส่งคำร้องของจำเลยในคดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๖๖๘/๒๕๔๐ ระหว่าง นายประจวบ เจริญเฟื่องฟู โจทก์ นายสาธิต นครินทร์สาคร จำเลย มาเพื่อพิจารณาวินิจฉัย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๐๐.๑๒๑/๑๑๔ ลงวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๓)

ศาลแพ่งธนบุรี ส่งคำร้องของจำเลยในคดีต่างๆ รวม ๑๕ คดี มาเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

(๑) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๑๖๑/๒๕๓๖ ระหว่างนางเตือนใจ ตรีวิเชียร โจทก์ นางทองหล่อ กุลละวณิชย์ จำเลยที่ ๑ นายนิมิตร กุลละวณิชย์ จำเลยที่ ๒ (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๒๑๕ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๒) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๕๑๓๔/๒๕๓๘ ระหว่างนางสุภาภรณ์ คนึงเหตุ โจทก์ นางทองหล่อ กุลละวณิชย์ จำเลยที่ ๑ นายนิมิตร กุลละวณิชย์ จำเลยที่ ๒ (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๕๐ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๓) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๒๗๖๕/๒๕๓๕ ระหว่างนายณรงค์ชัย ตระกูลสุขสันต์ โจทก์ นายสาธิต นครินทร์สาคร จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๘๐ ลงวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๓)

(๔) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๒๕๐/๒๕๓๕ ระหว่างนางเตือนใจ ตรีวิเชียร โจทก์ นางสุ่น ไตรเลิศ จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๘๘ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๕) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๖๑๒/๒๕๓๕ ระหว่างนายชัดชัย คนึงเหตุ โจทก์ นายสมเจตต์ แสงคุ้มภัย จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๒๑๗ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๖) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๗๕๕๕/๒๕๓๕ ระหว่างนายวันชัย วัชระมงคล โจทก์ นายบรรจง ศรีกาหลง จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๘๕ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๗) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๗๔/๒๕๔๐ ระหว่างนายนาค ธนาพงษ์ธรรม โจทก์ นางสุ่น ไตรเลิศ จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๒๑๘ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๘) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๗๖๗/๒๕๔๐ ระหว่างนางพรทิพย์ พิมลรัตน์ โจทก์ นางบุญช่วย กิมยา จำเลยที่ ๑ นายสาธิต นครินทร์สาคร จำเลยที่ ๒ (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๓๕๓๐ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๓)

(๙) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๗๘๐/๒๕๔๐ ระหว่างนายนาค ธนาพงษ์ธรรม โจทก์ นางบุญช่วย กิมยา จำเลยที่ ๑ นายสาธิต นครินทร์สาคร จำเลยที่ ๒ (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๗๘ ลงวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๔๓)

(๑๐) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๘๗๐/๒๕๔๐ ระหว่างนางสุวารี ประดับทอง โจทก์ นางวิมล แก่นแก้ว จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๘๔ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๑๑) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๗๖๘๘/๒๕๔๐ ระหว่างนายวันชัย วัชระมงคล โจทก์ นางวิมล แก่นแก้ว จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๘๕ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๑๒) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๘๒๑๖/๒๕๔๐ ระหว่างนายนาค ธนาพงษ์ธรรม โจทก์ นางวิมล แก่นแก้ว จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๘๖ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๑๓) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๐๖๓/๒๕๔๑ ระหว่างนางชูศรี วัดยิ้ม โจทก์ นายบรรจง ศรีกาหลง จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๒๒๐ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๑๔) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๕๕๕/๒๕๔๑ ระหว่างนายชัดชัย คนึงเหตุ โจทก์ นางสุ่น ไตรเลิศ จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๘๑ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๑๕) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๘๑๑/๒๕๔๑ ระหว่างนางมาลี พิทักษ์เสน่ห์ โจทก์ นายบรรจง ศรีกาหลง จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๘๒ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๑๖) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๐๑/๒๕๔๒ ระหว่างนายนาค ธนาพงษ์ธรรม โจทก์ นางวันดี ชะเอมเทศ จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๕๒ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๑๗) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๑๔๓๔/๒๕๔๒ ระหว่างนางเตือนใจ ตรีวิเชียร โจทก์ นายพงษ์ชาย พรชื่น จำเลยที่ ๑ นายสมปอง คำหอมรื่น จำเลยที่ ๒ (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๕๑๖ ลงวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๓)

(๑๘) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๓๗๘๘/๒๕๔๒ ระหว่างนายวันชัย วัชระมงคล โจทก์ นายมานพ ไตรมนตรี จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๘๗ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

(๑๙) คดีแพ่งหมายเลขแดงที่ ๔๘๓๘/๒๕๔๒ ระหว่างนายวันชัย วัชระมงคล โจทก์ นายหนูจันทร์ แก้วเกิน จำเลย (หนังสือนำส่งที่ ยธ. ๐๒๑๑/๐๐๑๙๑ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๓)

คำร้องของจำเลยในคดีดังกล่าวทั้ง ๒๐ คดี มีข้อเท็จจริงว่า ผู้ร้องทุกคนเป็นพนักงานของโรงงานสุราบางยี่ขัน บริษัท สุรามหาราษฎร์ จำกัด ซึ่งถูกฟ้องให้ชำระหนี้แก่โจทก์ และศาลได้พิพากษาให้จำเลยชำระหนี้ คดีถึงที่สุด และได้มีการบังคับคดีตามคำพิพากษา โดยหักเงินเดือน เงินบำเหน็จและเงินโบนัสของผู้ร้องตามคำสั่งของเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว ต่อมา ผู้ถูกร้องถูกเลิกจ้างโดยได้รับเงินค่าชดเชยจากนายจ้าง เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงมีคำสั่งอายัดเงินดังกล่าว ผู้ร้องทั้งหลายจึงยื่นคำร้องต่อศาลขอให้กำหนดจำนวนเงินที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะอายัดตามสิทธิเรียกร้องใหม่ กับได้โต้แย้งว่าตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ซึ่งกำหนดให้เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดใช้ เงินสงเคราะห์หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวในมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๒) ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้นมิให้อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี แต่ให้อยู่ในดุลพินิจของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีที่จะกำหนดได้ตามที่เห็นสมควรนั้น ผู้ร้องเห็นว่า การใช้ดุลพินิจของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดีต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๒) กำหนดให้เงินในลักษณะเดียวกันกับเงินตามมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ที่ข้าราชการและลูกจ้างของรัฐบาลได้รับไม่ต้องอยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี โดยมิได้บัญญัติให้เป็นดุลพินิจของศาลหรือเจ้าพนักงานบังคับคดี **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ที่ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนเงินดังกล่าว จึงขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐** จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่าคำร้องของจำเลยในคดีดังกล่าวทั้ง ๒๐ คดี มีประเด็นข้อกฎหมายที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยอย่างเดียวกัน จึงให้รวมการพิจารณาคำร้องทั้งหลายเหล่านั้นเข้าด้วยกัน

ในเบื้องต้น จะพิจารณาว่าศาลรัฐธรรมนูญจะรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้หรือไม่ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า

“ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลรอการพิจารณาพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว และส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย”

พิจารณาแล้ว เห็นว่ากรณีตามคำร้องของจำเลยในคดีดังกล่าวทั้ง ๒๐ คดี เป็นกรณีที่ศาลแขวงตลิ่งชันและศาลแพ่งธนบุรีจะใช้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) บังคับแก่คดีในชั้นบังคับคดี และจำเลยโต้แย้งว่า บทบัญญัติดังกล่าวต้องด้วยมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ ศาลที่รับคำร้องดังกล่าวไว้จึงต้องส่งความเห็นของจำเลยต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญ

จึงวินิจฉัยในเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญต้องรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง

จะได้วินิจฉัยประเด็นตามคำร้องของผู้ร้องซึ่งมีว่า มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ หรือไม่

มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติไว้ ดังนี้

“ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น สิทธิเรียกร้องเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาต่อไปนี้ ไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี

(๑) เบี้ยเลี้ยงชีพซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ และเงินรายได้เป็นคราว ๆ อันบุคคลภายนอกได้ยกให้เพื่อเลี้ยงชีพเป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร

(๒) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ บำเหน็จ และเบี้ยหวัดของข้าราชการ หรือลูกจ้างของรัฐบาล และเงินสงเคราะห์ หรือบำนาญที่รัฐบาลได้จ่ายให้แก่คู่สมรสหรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น

(๓) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดใช้ เงินสงเคราะห์ หรือเงินรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวไว้ใน (๒) ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้น หรือคู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้นเป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร

(๔) เงินฌาปนกิจสงเคราะห์ที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้รับอันเนื่องมาแต่ความตายของบุคคลอื่น เป็นจำนวนตามที่จำเป็นในการดำเนินการฌาปนกิจศพตามฐานะของผู้ตายที่ศาลเห็นสมควร”

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ บัญญัติไว้ ดังนี้

“บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญจะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น ย่อมไม่ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

ผู้ร้องเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๒) กำหนดให้เงินในลักษณะเดียวกันกับเงินตามมาตรา ๒๘๖ (๓) ที่ข้าราชการและลูกจ้างของรัฐบาลได้รับไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี โดยไม่มีบทบัญญัติให้เป็นดุลพินิจของศาล แต่มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ให้อำนาจศาลใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนเงินดังกล่าวอันเป็นการขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๓๐ วรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา ๒๘๖ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ได้นำมากล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า วรรคหนึ่ง (๒) ของมาตราดังกล่าวกำหนดว่า สิทธิเรียกร้องเป็นเงินประเภทต่างๆ ที่ระบุไว้ในอนุมาตรานี้ของข้าราชการ หรือลูกจ้างของรัฐบาล คู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดีแต่มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ของประมวลกฎหมายดังกล่าวกำหนดว่า สิทธิเรียกร้องเป็นเงินประเภทต่างๆ ที่ระบุไว้ในอนุมาตรานี้ของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน นอกจากที่กล่าวใน (๒) ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา**ไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดีตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร**

พิจารณาแล้ว การที่มาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) กำหนดให้สิทธิเรียกร้องเป็นเงินของบุคคลต่างๆ ตามอนุมาตรานี้ไม่อยู่ในความรับผิดแห่งการบังคับคดี **เป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร** เป็นเหตุให้บุคคลตาม (๒) และบุคคลตาม (๓) ไม่เสมอกันในกฎหมายและไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน อันเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องฐานะของบุคคลและฐานะทางสังคม อันเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๓๐ วรรคสาม

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า ข้อความในมาตรา ๒๘๖ วรรคหนึ่ง (๓) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ว่า **"เป็นจำนวนตามที่ศาลเห็นสมควร"** เป็นข้อความที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ วรรคหนึ่ง และวรรคสาม*

ศาสตราจารย์ ดร. อิสสระ นิติทัณฑ์ประภาศ
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

---

*หลักการว่าด้วยความเสมอกันเบื้องหน้ากฎหมาย (Equality before the law) ซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ มีที่มาจากปรัชญาทางการเมือง ซึ่งเกิดขึ้นในคริสศตวรรษที่ ๑๘ ในประเทศตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในทวีปยุโรป ดังจะเห็นได้ว่า ภายหลังการปฏิวัติปี ค.ศ. 1789 ประเทศฝรั่งเศสได้ประกาศปฏิญญาสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 (La declaration des droits de I'homnme et du citoyen 1789)

ปฏิญญาดังกล่าวได้บัญญัติไว้ในมาตราที่หนึ่ง ดังนี้

"Les hommes naissent et demeurent libres et égaux en droits. Les distinctions sociales ne peuvent être fondées que sur I'uitilité commune."

บทบัญญัติดังกล่าวถอดความเป็นภาษาไทยได้ ดังนี้

"บุคคลทั้งหลายเกิดมาและดำรงอยู่อย่างเสรีและมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลจะมีขึ้นได้ก็แต่บนพื้นฐานของประโยชน์ร่วมกันของพลเมือง"

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญถาวรฉบับแรกได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๒ ว่า

"ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย" รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ประกาศใช้ในภายหลังทุกฉบับได้รับรองหลักการดังกล่าว โดยที่หลักการว่าด้วยความเสมอกันในกฎหมายของบุคคลที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมีที่มาจากปฏิญญาสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ของฝรั่งเศส ดังนั้น เพื่อความเข้าใจอันดีในความหมายของหลักการดังกล่าว จึงขอนำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส (Le conseil constitutionnel) ซึ่งบังคับใช้หลักการว่าด้วยความเสมอกันเบื้องหน้ากฎหมาย (L'égalité devant la loi) มากล่าวในที่นี้เพื่อประกอบคำวินิจฉัยของผู้ทำคำวินิจฉัยนี้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสดังกล่าว คือคำวินิจฉัย ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๑๙๗๔ ซึ่งวินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติมาตรา ๖๒ ของรัฐบัญญัติการคลังประจำปี ค.ศ. 1974 (La loi de finances Pour Lanée 1974) ซึ่งเป็นกฎหมายที่เทียบได้กับพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีของไทย

ความเป็นมาโดยสรุปของเรื่องนี้มีว่า ในประเทศฝรั่งเศส กฎเกณฑ์ของกฎหมายที่ใช้บังคับแก่ภาษีเงินได้ (L'impôt sur le revenu) ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายทั่วไปว่าด้วยภาษี (Le code général des impôts) ประมวลกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดระบบภาษีเงินได้โดยมีหลักการว่า การกำหนดฐานภาษีเงินได้ของบุคคลนั้นเป็นหน้าที่ของผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้ ซึ่งจะต้องแสดงฐานภาษีและรายการเสียภาษีเงินได้ต่อเจ้าหน้าที่ภาษี (le fisc) ดังนั้น จึงมีข้อสันนิษฐานไว้ก่อนว่า รายการภาษีเงินได้ที่แสดงต่อเจ้าหน้าที่ถูกต้อง อย่างไรก็ดี หากผู้ตรวจการ (inspecteur) ตรวจพบว่า การประเมินภาษีเงินได้ของบุคคลใดไม่ถูกต้อง เจ้าหน้าที่ภาษีจะกำหนดฐานภาษีที่เห็นว่าถูกต้องได้ (La taxation d' office) ในกรณีเช่นว่านี้ ผู้มีหน้าที่เสียภาษีมีสิทธิโต้แย้งการกำหนดฐานภาษีดังกล่าวได้ และเจ้าหน้าที่ภาษีจะต้องเป็นฝ่ายนำคดีขึ้นสู่ศาลปกครอง ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจหน้าที่ตัดสินข้อพิพาทเกี่ยวกับภาษีเงินได้ และในระหว่างที่ศาลยังไม่ได้ตัดสินคดี ผู้มีหน้าที่เสียภาษีก็จะรอการชำระภาษีในส่วนที่เป็นปัญหาไว้ก่อนได้จนกว่าศาลจะพิพากษา ระบบภาษีเงินได้ดังกล่าวข้างต้นเป็นไปตามมาตรา ๑๘๐ ของประมวลกฎหมายทั่วไปว่าด้วยภาษี

ในปี ค.ศ. 1970 ระหว่างที่รัฐสภากำลังพิจารณาร่างรัฐบัญญัติการคลังประจำปี ๑๙๗๑ (ซึ่งเทียบได้กับพระราชบัญญัติงบประมาณประจำปีของไทย) รัฐบาลได้ยื่นคำแปรญัตติเพิ่มบทบัญญัติในร่างรัฐบัญญัติฉบับนี้อีกมาตราหนึ่ง เป็นมาตรา ๖๒ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๘๐ ของประมวลกฎหมายทั่วไปว่าด้วยภาษี แต่ไม่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา คำแปรญัตติดังกล่าวจึงตกไป

ต่อมา ในระหว่างการพิจารณาร่างรัฐบัญญัติการคลัง ประจำปี ค.ศ. 1974 คณะกรรมาธิการร่วมของรัฐสภา (La commission mixte parlementaire) ได้เพิ่มเติมบทบัญญัติของร่างรัฐบัญญัติดังกล่าวขึ้นอีกมาตราหนึ่ง เป็นมาตรา ๖๒ ซึ่งเป็นมาตราสุดท้าย โดยใช้ร่างเดิมของรัฐบาลที่เสนอต่อรัฐสภาในปี ๑๙๗๐ ซึ่งมีข้อความดังนี้

"ผู้มีหน้าที่เสียภาษีซึ่งอยู่ในบังคับแห่งมาตรา ๑๘๐ ประมวลกฎหมายทั่วไปว่าด้วยภาษีอาจได้รับการปลดเปลื้องภาระภาษีที่กำหนดให้จ่าย ถ้าหากพิสูจน์ในศาลได้ว่าไม่มีเหตุการณ์ที่ทำให้สันนิษฐานได้ว่า บุคคลนั้นมีทรัพยากรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือมีทรัพยากรที่ปิดบังไว้หรือมีการกระทำที่จะหลบเลี่ยงการจ่ายภาษีตามปกติ ทั้งนี้ ถ้าฐานภาษีนั้นไม่สูงกว่า ๕๐% ของจำนวนสูงสุดของภาษีขั้นสุดท้าย (la dernière tranche) ที่ระบุในตารางภาษีเงินได้"

กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความตอนท้ายของบทบัญญัติดังกล่าวมีความหมายว่า ระบบภาษีตามมาตรา ๑๘๐ ของประมวลกฎหมายทั่วไปว่าด้วยภาษีซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๖๒ ของรัฐบัญญัติการคลัง ประจำปี ค.ศ. 1974 จะไม่ใช้บังคับแก่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้ซึ่งมีรายจ่ายประจำปีสูงกว่าปีละ ๒๗๖,๐๐๐ แฟรงค สำหรับผู้มีรายจ่ายประจำปีเกินจำนวนดังกล่าว จะอยู่ภายใต้ระบบเดิมที่เข้มงวดกว่า

รัฐสภาได้ให้ความเห็นชอบร่างรัฐบัญญัติการคลัง ประจำปี ๑๙๗๔ ตามร่างที่คณะกรรมาธิการร่วม ฯ เสนอ

ต่อมาประธานวุฒิสภาได้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่าความตอนท้ายของบทบัญญัติมาตรา ๖๒ ที่ว่า “ถ้าฐานภาษีนั้นไม่สูงเกินกว่า ๕๐% ของจำนวนสูงสุดของภาษีขั้นสุดท้ายที่ระบุในตารางภาษีเงินได้” ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสพิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติสุดท้ายของมาตรา ๖๒ ของรัฐบัญญัติการคลัง ประจำปี ค.ศ. 1974 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๘๐ ของประมวลกฎหมายทั่วไปว่าด้วยภาษี (ข้อความที่ว่า ...ถ้าฐานภาษีไม่สูงเกินกว่า ๕๐% ของจำนวนภาษีขั้นสุดท้ายที่ระบุในตารางภาษีเงินได้) มุ่งประสงค์ต่อการเลือกปฏิบัติระหว่างพลเมือง ในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะนำสืบในศาลเพื่อหักล้างการกำหนดฐานภาษีของตนโดยเจ้าหน้าที่ภาษี (La taxation d′office) ดังนั้น บทบัญญัติมาตรา ๖๒ ของรัฐบัญญัติการคลังจึงทำความเสียหายแก่หลักการว่าด้วยความเสมอกันเบื้องหน้ากฎหมายอันเป็นหลักการที่บัญญัติไว้ในปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 ซึ่งได้รับการยืนยันเห็นชอบอีกครั้งหนึ่งอย่างเป็นพิธีการโดยคำปรารภ (Le préambule) ของรัฐธรรมนูญ

ด้วยเหตุนี้ ศาลรัฐธรรมนูญฝรั่งเศสจึงวินิจฉัยว่า บทบัญญัติมาตรา ๖๒ ของรัฐบัญญัติการคลัง ประจำปี ค.ศ. 1974 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๘๐ ของประมวลกฎหมายทั่วไปว่าด้วยภาษี ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

(เอกสารอ้างอิง : Louis Favoreu et Loic philip, Les grandes décisions du Conseil constitutionnl, Sirey 1975)